

Відтак, подальші наукові дослідження, присвячені захисту права на охорону здоров'я, набувають сьогодні надзвичайної актуальності.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР/ Поточна редакція від 30.09.2016 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я [Електронний ресурс]: Закон України від 19 лютого 1992 року № 2801-XII / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

3. Солопова І.В. юридичні гарантії захисту прав людини та громадянина у сфері охорони здоров'я [Електронний ресурс]/ І.В.Солопова // Право і Безпека. – 2008. – Т. 7, № 1. – С. 84-89. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2008_7_1_19

4. Кравчук В. М. Значення громадянського суспільства та демократії у становленні взаємодії судової влади і громадськості/ В.М.Кравчук, П.І.Каблак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. – Вип. 2. – Т. 3. – С. 161-166.

5. Лещенко В.В. Права людини на життя та охорону здоров'я – методологічна основа державного управління здоровоохоронною сферою: вступ до проблеми / В.В.Лещенко, Я.Ф.Радиш // Державне управління: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 104-113.

6. Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 07 грудня 2000 року № 1313/2000. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000>

7. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 267. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF>

Фігун Н.

*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ
Подковенко Т.О.*

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ НЕНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ТА ПРАВА НА АБОРТ МАТЕРІ

Право дитини на життя як одне з основних прав людини закріплене в Конституції України, Загальній декларації прав людини 1948 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року та інших нормативно-правових актах. У ст. 6 Конвенції про права дитини 1989 р. закріплено, що держави-учасниці визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя[3]. Порівняно з життям людини всі інші особисті (громадянські) права є другорядними, і у випадку конкуренції пріоритетність, безумовно, повинна віддаватись життю людини.

Сьогодні існує проблема визначення моменту з якого настає право на життя. Тому метою даного дослідження є з'ясування сутності підходів визначення моменту, з якого виникає право на життя, та чи не суперечить право жінки на аборт праву на життя зачатої, але ще не народженої дитини.

Велика кількість наукових робіт, присвячена праву людини на життя та проблемі штучного переривання вагітності в контексті репродуктивного права, свідчить про актуальність проблематики. Різні аспекти цих питань досліджували: Н. Болотіна, З. Ромовська, О. Тихомиров, М. Малєїна, Г. Романовський, О. Рогова, Н. Борисевич, М. Гора, О. Пунда, О. Гуменна, Т. Павленко, А. Соловйов, М. Баглая, Л. Воєводіна, О. Кутафіна, В. Стеценко, І. Сенюта, Н. Шанклеїна та інші.

На сьогоднішній день дослідники виокремлюють три концепції моменту виникнення права на життя: ембріональну, натусіальну та теорію виникнення права на життя на певному етапі внутрішньоутробного розвитку.

Так, прихильник ембріональної концепції або як її ще називають абсолютистської, вважають, що право на життя виникає з моменту зачаття. Абсолютистський підхід розглядає запліднену яйцеклітину або ембріон як людську істоту та визнає беззаперечну цінність і право на життя ембріону. Саме тому забороняється здійснення будь-яких дій, що можуть пошкодити або припинити розвиток ембріону [8, с. 538]. Виходячи із природної концепції права, прибічники ембріональної теорії наділяють ембріон певною правосуб'єктністю. Як приклад можна навести справу Сміта, в якій Нью-Йоркський суд визнав, що жінка, котра вживала наркотики під час вагітності і, як наслідок, народила наркотично залежну дитину, вчинила злочин проти здоров'я дитини. Тому тут ми спостерігаємо, що правовий захист життя і здоров'я поширюється і на ще ненароджену дитину.

Очевидно, що конструкція «право на життя зачатої, але ненародженої дитини» містить заборону на здійснення абортів. У ст. 40 Конституції Ірландії державою визнається право на життя ненародженого. Законодавство Австралії містить принцип, згідно з яким ембріон має право подати позов про відшкодування шкоди, заподіяної йому з необережності в період його внутрішньоутробного розвитку [5, с. 16-17]. Так, сформувалася група держав, де аборт розглядається як злочин проти внутрішньоутробного життя і прирівнюється до вбивства. Аборти в таких країнах повністю заборонені, крім випадків порятунку життя жінки. Сюди відносяться такі країни: Афганістан, Ангола, Венесуела, Гватемала, Гондурас, Єгипет, Індонезія, Ірак, Іран, Ємен, Колумбія, Ліван, Лівія, та інші.

Можна спостерігати певну закономірність у заборонні абортів, адже, як правило, норма про заборону жінки на аборт міститься в законодавстві країн з високим рівнем релігійності. Моральна оцінка усіх канонічних церков щодо абортів є однозначною. Католицька церква на другому Ватиканському соборі назвала аборт «страшним злочином», що рівний дітовбивству. У православ'ї категорично заперечується вільний вибір жінкою долі плоду, вважаючи плід уже людиною, а факт абортів загрозою фізичному та духовному здоров'ю матері. В ісламі життя людини цінується дуже високо, а аборт зачатої дитини, яка отримала людську душу, вважається вбивством. Мати, яка вирішила штучно перервати вагітність, вважається вбивцею, а особа, котра здійснила цю операцію, – співучасник цього злочину.

Однак застосування абсолютистського підходу до визначення моменту виникнення права на життя не виключає можливості здійснення абортів, наприклад, за медичними показниками або у разі настання вагітності в результаті вчинення злочину. Так, Кримінальний кодекс Ізраїлю передбачає чотири можливі умови переривання вагітності: коли аборт потрібний, щоб зберегти життя або здоров'я (фізичне чи психологічне) матері; коли аборт запобігає народженню серйозно хворої дитини; коли аборт перерве вагітність, що виникла в результаті зґвалтування, кровозмішення або поза шлюбом; коли аборт робить жінка віком за 40 або віком до 17 (мінімальний вік для укладення шлюбу) [8, с. 539]. У Великобританії, наприклад, для здійснення медичного абортів потрібні висновки двох лікарів про його необхідність відповідно до закону про аборт від 1967 року.

Другий підхід до моменту виникнення права на життя кардинально відрізняється від ембріональної концепції. Натусіальна, або концепція «умовної правоздатності» є більш прийнятною з точки зору юридичної науки. Лише та людина, котра народилася, має право на життя. Такий підхід відображений у законодавстві більшості країн, а також і в міжнародних нормативно-правових актах.

Такої позиції притримується і український законодавець. У ст. 6 Закону України «Про охорону дитинства» зазначається, що кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я [2].

Така ж позиція викладена у працях Г. Шершеневича, який зазначає, що: «Не зародок, а народжена дитина робить вплив на юридичні відносини, причому цей вплив відноситься до того моменту, коли він був ще зародком. Народження становить настільки необхідну умову для правоздатності, що поява мертвої дитини позбавлена юридичного значення, і зародок розглядається таким, що наче ніколи не існував»[9].

На жаль, Європейський суд з прав людини як єдиний орган, який може трактувати Європейську конвенцію про захист прав і основних свобод, не має однозначного погляду на дану проблему. У рішенні ЄСПЛ «Во проти Франції» (*Vo v. France*) від 8 липня 2004 р. Суд кваліфікував дії лікаря як вбивство через необережність із завданням тілесних ушкоджень плоду (ембріону). Проте у цьому рішенні Суд також визначив, що на розсуд держави залишається питання, з якого моменту починається життя. Тільки у рішенні «А. В. і С. проти Ірландії» (*A. V. and C. v. Ireland*) від 16 грудня 2010 р. Суд допустив, що у ненародженої дитини є право на життя, оскільки конституційна заборона абортів в Ірландії не порушує ЄКПЛ. Але Суд все ж не визнав право на життя ненародженої дитини як абсолютне право, а лише як право, яке слід збалансовувати зі здоров'ям матері чи іншими соціальними інтересами [7, с. 84-85].

Третій підхід пов'язує момент виникнення права на життя з певним етапом внутрішньоутробного розвитку. Дана концепція також не є однозначною, адже реалізується в різних країнах по-різному. Так, у Франції людина отримує правовий захист через 10 днів після зачаття. У Данії цей строк становить 12 тижнів, а у Швеції – 20. В той же час, деякі вчені, як наприклад, Дж. Уотсон, пропонують захищати право на життя людини починаючи з 3-го дня після народження. Всі ці строки пов'язані з відповідними медичними та біологічними

показниками – так, наприклад, на 6-му тижні життя ембріона енцефалограма фіксує електричну активність мозку, що для багатьох є підставою стверджувати про свідомість ембріона; в той же час – 3 дні після народження – також строк, обумовлений медичними показниками – це так званий «кризовий» період, протягом якого не можна бути певним щодо здатності новонародженого вижити в новому для нього середовищі. В той же час, наприклад, у Японії право на життя захищається з моменту народження [1, с. 139-140].

Попри існування трьох концепцій моменту виникнення права на життя, все одно виникає конфлікт між репродуктивною свободою жінки і її правом на переривання вагітності та правом на життя зачатої, але ще не народженої дитини. І альтернатив цьому конфлікту немає. Дотримуватися одночасно прав жінки і прав ще ненародженої дитини неможливо. У випадку реалізації жінкою свого права на переривання вагітності, нівелюється право на життя зачатої дитини, а якщо визначати право на внутрішньоутробне життя як невід'ємну частину права на життя взагалі, то, безперечно, в такому випадку будуть обмежені права жінки в контексті репродуктивного права.

Каїрською Міжнародною конвенцією ООН про народонаселення і розвиток від 1994 року в міжнародну практику було введено поняття «репродуктивне здоров'я». Під цим терміном розуміється право подружжя вільно і самостійно приймати рішення стосовно кількості своїх дітей, часових інтервалів між їх народженням, моменту їх народження, право мати доступ до усіх безпечних, ефективних та дозволених методів планування сім'ї за їх вибором, а також інших способів регулювання народжуваності, що не суперечать закону [4].

Таким чином, підводячи підсумки викладеного, схиляємося до думки, що аборт – це не просто припинення розвитку змін в організмі жінки, що викликані розвитком ембріону, а вбивство дитини, яка гине жахливою смертю під ножом хірурга з волі власної матері, а, отже, є великим гріхом, який жінці доведеться спокутувати усе життя. Визнання ембріону людиною означає, що, погоджуючись на аборт, жінка розпоряджається не своїм тілом, а життям іншої людини. Про що свідчить і ст. 4 Хартії прав сім'ї від 22 жовтня 1983 року, де зазначається, що аборт є прямим порушенням основного права людини на життя [6].

Список використаних джерел

1. Береговий Д. І. Початок життя людини: юридичний вимір / Д.І.Береговий. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3364/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
2. Про охорону дитинства. Закон України від 24 квітня 2001 року, № 2402-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
3. Конвенція ООН про права дитини. Міжнародний документ від 20.11.1989 року. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
4. Матеріали Міжнародної Каїрської конференції ООН по народонаселенню і розвитку: Програма дій ООН МКНР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&langpair=en%7Cru&u=http://www.iisd.ca/cairo.html>
5. Перевозчикова Е.В. Конституционное право на жизнь и правовой статус эмбриона человека / Е.В. Перевозчикова, Е.А. Панкратова // Медицинское право. – 2006. – № 2. – С. 14-18.

6. Хартія прав сім'ї від 22 жовтня 1983 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&langpair=en%7Cru&u=http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pcfamily_doc_19831022_family-rights_en.html.

7. Цебенко, С.Б. Сучасні православні уявлення про право людини народитися у природний спосіб як складова змісту права на життя (у світлі міжнародних стандартів) / С.Б. Цебенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право / гол. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород: Гельветика, 2015. – Випуск 32. – Том 1. – С. 83-87.

8. Чистякова Ю. В. Правова знакова конструкція «право на життя» в різних правових системах / Ю.В. Чистякова // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – С. 537-544.

9. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Вступительная статья Е.А. Суханов. – М.: СПАРК, 1995. – 556 с.

Цимбалюк М.

*студент I курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ
Кравчук В.М.*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ І ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

У сучасний період Україна переживає кризу в політичному житті, недостатня освіченість і мала згуртованість заважають суспільству активно приймати участь у громадському і політичному житті держави. Щоб знайти важелі управління владними органами, вважаємо за потрібне в першу чергу стимулювати розвиток громадянського суспільства. Основою громадянського суспільства є громадські об'єднання, тому дослідження особливостей їх правового регулювання і функціонування є актуальними. За допомогою організованих груп громадян суспільство зможе налагодити ефективну співпрацю із державою.

Проблеми, пов'язані з організацією і діяльністю громадських об'єднань та їх значенням у розвитку громадянського суспільства, з різних аспектів досліджували Додіна Є.Є., Кравчук В.М., Менджул М.В., Хуснутдінов О.Я. та інші, як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Й зокрема, в юридичній літературі висвітлюється чимало різних думок і концепцій щодо взаємодії держави і громадських організацій. З часом з'являються нові ідеї, підтверджуються та вдосконалюються існуючі. Однак, постійні реформи і зміни, у нескінченному процесі яких перебуває наше суспільство, актуалізують необхідність перегляду і оцінки наявних підходів до взаємодії громадських об'єднань і держави в умовах формування громадянського суспільства. Отож, метою даної публікації є дослідження форм взаємодії громадських об'єднань і держави, аналіз можливих напрямків посилення ефективності їх співпраці на благо суспільства.